

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Työelämä- ja markkinaosasto
Hallitusneuvos Liisa Huhtala

Lausunto
24.10.2017

1/3

Eduskunnan hallintovaliokunnalle

HALLITUKSEN ESITYS ALKOHOLILAIKSI JA ERÄIKSI SIIHEN LIITTYVIKSI LAEIKSI (HE 100/2017 vp)

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi alkoholilaki, jonka tavoitteena on alkoholihaittojen ehkäiseminen. Lain lähtökohtana olisi muun muassa säilyttää Alkon vähittäismyyntimonopoli sekä alkoholijuomien vähittäismyyntiä ja anniskelua koskeva lupajärjestelyt. Uudistuksessa alkoholipitoisiin aineisiin liittyvän elinkeinotoiminnan luvanvaraisuutta koskeva säännökset ehdotetaan kuitenkin koottavaksi yhteen.

Alkolle kuuluvaa alkoholijuomien vähittäismyyntin yksinoikeutta esitetään muutettavaksi sallimalla luvanvaraiseen vähittäismyyntiin kaikki enintään 5,5 tilavuusprosenttia sisältävät alkoholijuomat. Anniskeluun liittyvää sääntelyä kevennettäisiin muutamalla anniskeluajan jatkamista koskeva lupamenettely ilmoitusmenettelyksi. Anniskelulupien jakamista A-, B- tai C-lupiin luovuttaisiin ja jatkossa yhdellä luvalla saisi anniskella kaikkia alkoholijuomia. Lisäksi anniskelupaikat saisivat oikeuden enintään 5,5 tilavuusprosenttia sisältävien alkoholijuomien vähittäismyyntiin.

Työ- ja elinkeinoministeriö tukee hallituksen esityksen tavoitteita ja pitää tärkeänä elinkeinopoliittisiin näkökohtiin, toimijoiden hallinnollisen ja sääntelytaakan keventämiseen ja kilpailun edistämiseen liittyviä toimenpiteitä.

Lupajärjestelmien keventäminen ja selkeyttäminen

Esitys sisältää lukuisia toimenpiteitä, joiden tavoitteena on vähentää yrityksille aiheutuvaa hallinnollista taakkaa sekä sääntelytaakkaa. Tätä voidaan pitää myönteisenä erityisesti matkailu- ja ravintolaelinkeinon näkökulmasta. Uudistuksen kaikki osat eivät suoranaisesti vähennä yritystoiminnan kustannuksia, mutta sääntelytaakan keveneminen parantaa kuitenkin välillisesti yritystoiminnan toimintaedellytyksiä.

Näitä uudistuksia ovat muun muassa ravitsemusliikkeiden aukioloaikaa koskevien säädösten kumoaminen, ravintoloiden mahdollisuus saada vähittäismyyntilupa, tilapäisten anniskelulupien tarpeen vähentäminen, henkilökunnan pätevyys ja ikävaatimusten keventäminen, jolla helpote-

taan alalle työllistymistä ja uusien yritysten perustamista. Lisäksi jakoai-
kalupien hakemisen muuttaminen ilmoitusmenettelyksi ja tarpeettoman
yksityiskohtaisen sääntelyn purkaminen muun muassa alkoholin annos-
telua koskien parantavat yritystoiminnan toimintaedellytyksiä.

Toisaalta ehdotus sisältää lupaviranomaiselle annetun laajan oikeuden
asettaa ehtoja ja rajoituksia yksittäiselle luvanhaltijalle. Esityksen 22
§:ssä säädettäisiin lupaviranomaisen oikeudesta määrätä anniskelulu-
paan, anniskelualueeseen tai anniskeluaikaa liittyviä ehtoja ja rajoituksia.
Työ- ja elinkeinoministeriö pitää ongelmallisena, jos eri alueilla toi-
mivat yksittäiset yritykset joutuisivat eriarvoiseen asemaan, jos lupavi-
ranomaisten näkemykset eroavat toisistaan. Käsittelyn aikana tulisi arvi-
oida, onko lupaviranomaiselle tarpeellista antaa laaja harkintavalta kaik-
kien 22 §:n 2 momentissa koskevien asioiden osalta. Esitykseen sisältyy
lisäksi uusia vaatimuksia kuten 45 §:ssä ehdotettu velvoite asettaa jär-
jestyksenvälvoja jokaista alkavaa 100 asiakasta kohti yksinomaan val-
vomaan järjestystä, jos anniskelua jatketaan klo 1.30 jälkeen. Lupavi-
ranomainen voisi myöntää tästä poikkeuksen. Nykyisin järjestyksenväl-
voja asetetaan tarpeen mukaan ja esitetty säännös heikentäisi erityisesti
pienen noin 50 asiakaspaikkaa sisältävien pubien asemaa ja kannatta-
vuutta.

Sääntelyn keventämisen vastapainoksi esitetään luvanhaltijoille omaval-
vontavelvoitetta. Esityksen 56 §:n mukaan luvanhaltijoiden tulisi itse
suunnitella ja päättää toimenpiteistä, joilla varmistettaisiin toimintansa
lainmukaisuus. Työ- ja elinkeinoministeriö kannattaa omavalvonnan li-
säämistä ja esittää harkittavaksi, voisiko järjestyksenvälvontaa koskevat
säädökset korvata omavalvonnan ja sitä koskevan suunnitelman kei-
noin.

Esitykseen sisältyvään käsityöläisöluiden vähittäislupajärjestelmän käyt-
töön ottoon työ- ja elinkeinoministeriö suhtautuu myönteisesti, koska se
olisi omiaan lisäämään alan toimijoiden vähittäismyyntimahdollisuuksia
ja kilpailua. Lisäksi se mahdollistaa uudenlaisten matkailupalveluiden
kehittämisen ja tarjoamisen.

Luvan myöntäminen

Esityksen 9 §:ssä säädettäisiin luvan myöntämisestä ja luvan voimassa
olosta. Pykälän 2 momenttiin on otettu säännös, jonka mukaan laissa
tarkoitettuihin lupiin ei sovelleta palvelujen tarjoamisesta annetun lain
(1166/2009) 13 §:ää.

Työ- ja elinkeinoministeriö katsoo, että pykälän 2 momentti tulee pois-
taa. Lailla palvelujen tarjoamisesta on pantu kansallisesti täytäntöön Eu-
roopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2006/123/EY palveluista si-
sämarkkinoilla. Laissa säädetään palveluiden tarjoamisen edellytyksenä
olevan luvan myöntämisestä ja lain 11-13 §:ään sisältyy lupamenettelyn
kannalta keskeisiä viranomaisia koskevia velvoitteita. Lain 11 §:ssä
säädetään, että viranomaisen tulee antaa luvan hakijalle saapumistodi-
tus. Lain 12 §:ssä säädetään lupahakemuksen käsittelyajasta ja 13
§:ssä luvan tulemisesta automaattisesti myönnettyksi tilanteessa, jossa
viranomainen ei ole itse arvioimassa käsittelyajan kuluessa ratkaissut
hakemusta.

Palveluiden tarjoamisesta annetun lain lupamenettelyyn liittyviä sään-
nöksiä 11 – 13 § sovelletaan alkoholilaissa tarkoitettuihin lupamenette-
lyihin, eikä niistä voida poiketa erityislaissa.

Etämyynti

Esityksessä kuvataan EU-tuomioistuimen oikeuskäytäntöä koskien erityisesti Suomen ja Ruotsin alkoholilainsäädäntöä ja sen EU-oikeuden mukaisuutta. Helsingin hovioikeuden tekemässä ennakkoratkaisupyyntönsä C-98/2014 Visnapuu EU-tuomioistuin otti kantaa siihen, onko nykyiseen alkoholilakiin sisältyvä kieltä myydä alkoholijuomia ulkomailta suomalaisille kuluttajille laillinen. Etämyyntikieltoa ei pidetty EU-oikeuden vastaisena, jos kansallinen tuomioistuin varmistuu siitä, että lainsäädäntö täyttää suhteellisuusperiaatteen vaatimukset. Helsingin hovioikeus antoi keväällä tuomion, joka ei ole vielä lainvoimainen.

Luonnos hallituksen esitykseksi ilmoitettiin Euroopan komissiolle marraskuussa 2016 direktiivin (EU) 2015/1535 mukaisesti. Ilmoitusmenettelyn tarkoituksena on ehkäistä etukäteen kansallisesta sääntelystä koituvia sisämarkkinaesteitä. Komissio antoi esityksestä yksityiskohtaisen lausunnon ja kiinnitti huomioita myös etämyyntiä koskevaan sääntelyyn. Suomi vastasi komission yksityiskohtaisessa lausuntoon kuvaten nykyistä sääntelyä ja sitä koskevaa EU-tuomioistuinkäytäntöä.

Ottamatta kantaa etämyyntikieltoon sinänsä, työ- ja elinkeinoministeriö pitää esityksen kiellosta säätämisen tapaa epäselvänä. Kielto ei ilmene lakitekstistä suoraan vaan epäsuorasti vaatien useiden pykälien tulkintaa yhdessä kuten nykyisin. Tämä aiheuttaa oikeudellista epävarmuutta toimijoille ja lain soveltajille.

Kaupan toimijoiden määräävä markkina-asema ja toimittajien tasapuolinen kohtelu

Ehdotuksessa Alkolle kuuluvaa alkoholijuomien vähittäismyyntin yksinoikeutta esitetään muutettavaksi sallimalla luvanvaraiseen vähittäismyyntiin kaikki enintään 5,5 tilavuusprosenttia sisältävät alkoholijuomat. Kaupan keskittyneen rakenteen vuoksi olisi perusteltua samalla edellyttää, että ainakin määräävässä markkina-asemassa olevat valtakunnalliset kaupan toimijat sitoutuisivat samankaltaiseen tuottajien ja muiden toimittajien yhdenvertaiseen kohteluun, jota Alko käyttää oman tuotteen valikoimansa osalta. Tällä varmistettaisiin toimittajien tasapuolista kohtelua ja ehkäistäisiin ennalta tilanteet, joissa kaupan tuotepolitiikka ja ostohdot käytännössä ratkaisisivat esimerkiksi paikallisten pienpanimoiden toiminta- ja kasvuedellytykset.

Laki majoitus- ja ravitsemustoiminnasta (308/2006)

Esityksessä ehdotetaan ravitsemisliikkeiden aukiolosääntelyn kumoamista. Nykyisin voimassa olevan lain 3 §:ssä säädetään ravitsemisliikkeen aukioajasta ja 4 §:ssä aukioloajan pidennyksestä.

Työ- ja elinkeinoministeriö tukee aukiolon vapauttamista. Tämä olisi linjassa 1.1.2016 voimaan tulleen kauppajien aukiolosääntelyn vapauttamisen kanssa ja tukisi osaltaan matkailu- ja ravintolaelinkeinon toimintaedellytyksiä ja yritysten tasapuolisia kilpailuedellytyksiä. Alkoholijuomien anniskeluajasta säädettäisiin edelleen alkoholilaissa samoin kuin alkoholijuomien vähittäismyyntiajasta vähittäiskaupassa.

Ministeriöllä ei ole huomautettavaa myöskään muihin majoitus- ja ravitsemustoiminnasta annettuun lakiin esitettyihin muutoksiin.